

SLUTSÅNGAREN SONNEVI

Slutet är alltid nära i Göran Sonnevis poesi. Det ömsom jagar, ömsom förlöser. Men det är först när dikten förmår göra slutet beboeligt som det sonneviska verket vinner sin enastående verkan. Magnus William-Olsson om Sekvenser mot Omega.

*Jag måste avsluta det
för att kunna gå vidare
Det gäller också för
en oändlig dikt*

*Så skiftar jag till
ett annat kardinaltal?
Vad är det då
som skiftar? Något*

*alls? Eller bara det
seende ögat, ovanför
alla tal Alla entiteter*

*Kan alls något finnas?
Och hur? Fallande
rör jag mig Överallt*

I den svenska poesihistorien existerar inget verk som liknar Göran Sonnevis. Å andra sidan finns det i vår nutida poesi troligen fler poeter som influerats av

honom, än sådana som inte gjort det. Men inga egentliga efterföljare. I grunden tror jag inte att hans diktning öppnar för efterföljd. Hans verk är skapat och vävt kring slutet; som matematiskt problem, som existentiell omständighet, som ordnande princip.

Sonnevis böcker är ofta tjocka. I mitt poesibibliotek upptar de en imponerande bredd. Men ordningen dem emellan är skenbar, dikterna i böckerna överlappar och skjuts in i varandra, ungefär som när man blandar en kortlek. Där finns förvisso en utskriven kronologi, men själva tiden veckar och ringlar sig kring sig själv. Ögonblick skjuter fram igenom och ur varandra. Också när dikterna, som ofta är fallet, noggrant daterats kan läsaren sällan veta säkert *när* hen läser. I gengäld behöver hen aldrig tveka om *var*: Göran Sonnevis verk liknar i varje del sig självt. De långa flödande dikterna. Kortdikterna. Sonetterna. Om och om igen. Ett par rader, och man vet genast att de är Göran Sonnevis.

Det är ett verk i stor ensamhet. Marie Silkeberg skriver träffande i en essä: "Att tala om Sonnevi är att befinna sig inne i verket som inuti en rörlig labyrint, det man har att säga tycks redan vara uttryckt någon annanstans i det. Man är på ett märkvärdigt sätt alltid efter dikten." Jag tänker att denna förnimmelse beror av verkets förbund med slutet. Det följande har alltid redan skett. Läsaren kommer alltid försent. Livet är redan inväxlat. Verket redan vordet verk. Det liknar ett system som alstrar sig självt och som i sin expansion också införlivar alla invändningar mot självalstring och systematik. Dikten talar om det oavslutade, det infinitesimala, den oändliga rörelsen mot noll, klyvningarna, delandet, söndrandet, transcendensens alla uttryck; de eskatologiska, kosmologiska, de abstrakta och mystiska... Ja, men alla dessa invändningar mot slutet omsluts av, innesluts i, försluts, sluter tätt mot, sluter sig hjälplöst till slutet. Så betraktat, som ett ohjälpligt *något* förefaller mig Görans Sonnevis verk ibland djupt skrämmande, som en blank sfär, en dödsstjärna, en svart sol.

I sin belägenhet av "efteråt" och "utanför" blir läsaren hänvisad till ett voyeuristiskt begär. Man börjar läsa dikten biografiskt, gör sig förtrogen med dess personager; "älskade vän", "Mor", "Far", "Lena", "Göran" "A", "R", "B" och alla de andra initialerna. De ständiga tankarna kring krigen; Indokina, Afghanistan, Irak, Tjetjenien, Syrien. Folkmorden. Landskapen och de återkommande naturtyperna. Öarna Gotland, Öland och Koster. Resorna. De återkommande poeterna; Celan, Hölderlin, Pound. Musiken som ofta spelas i dikterna; Mozart, Schönberg, Bach. En biomatris lägger sig över verket. Berättelsen om ett särskilt liv pressar sig in mellan läsaren och dikten.

Därmed riskerar verket att stå fram som ännu en litterär kronosapparat av det slag som så förhäxar vår tids autoerotiska narcissism. Men Göran Sonnevis verk är ingen enkel dagbok, ingen självviscensättning, ingen autofiktion. En sådan läsning är falskt försonande. Det är inte livet, utan alltid döden som står på spel i hans poesi. Hans verk är i det perspektivet inte en bio-, utan en thanatografi, en dödsskrift.

I den nya boken med den skrämmande titeln *Sekvenser mot Omega* står det klarare än kanske någonsin tidigare. Bokstaven O har alltid haft en särställning i hans diktning, dess mångtydighet i betydelse och funktion, av negation (*omöjlig*), apostrof (*O rör vid mig!*), interjektion (*O!*) och nolla. Men här står O:et allra mest fram som det slutna, som ring, som tecknet för skillnaden mellan inom och utom. Men också, förstås, för den sista bokstaven, *Omega*, det O som till skillnad från *omikron* inte beskriver en cirkel utan en våg.

Och det är just genom denna var gång lika överraskande vändning, när slutet plötsligt inte sluter utan öppnar, som Göran Sonnevis verk vinner sin verkan. Det som sker är att de bärande abstraktionerna ordning, slut och oändlighet plötsligt står fram erfarenhetskategorier, som tid, död och evighet. Just då man förnimmer att dikten hakat upp sig i en abstrakt, livlös språkimmansens, ger den plötsligt plats åt den faktiska, den dödliga och kännande kroppen. Ett litet och fladdrigt uppmärksamhetsrum blir till, en sorts öppet ansvar:

*det finns här
nästan ingenting
åter och åter
I det enorma*

*och vi rör vid det
tafatt För att inte
dö I varje fall
inte i den snabba*

*förbränningen Så är vi
där Igen Igen
Vem ska jag fråga?*

*Ingen? Dig, kära?
Det okända, i oss?
Kärlekens existens -*

Denna performativa aspekt har alltid varit central i Göran Sonnevis poesi. Tidigt uttryckte han den i tanken att "det skrivna är ett partitur". Och alla som på allvar läst Göran Sonnevi vet att det innebär en fysisk ansträngning. Man måste läsa dikterna högt, gärna vaggande eller rent av dansande för att svara mot deras anspråk. Det är en poesi som skall tolkas och framföras.

Men performativiteten ligger inte bara i läsakten. Den syns också i dikternas stil och retorik. Figurer och troper genom vilka dikten bryter med sig själv som ordning och system. Ett exempel är en särskild typ av *hypofor*, den retoriska figur i vilken talaren reser en fråga som hen själv besvarar. Hos Sonnevi ser den ofta ut så här: "Vad svävar framför Nike? Nej! Någon, någonting annat" eller omvänt "Det är alltså bortkastat? / Ja! / Allt åldras". Den omdömeskraft som här bryter fram i invändningens "Nej!" eller "Ja!" härrör inte från texten, från systemet, den kommer från diktaren själv eller möjligen

från läsaren. I en redan urgammal essä har jag försökt beskriva hur det viktiga ordet "Nu" i hans poesi har en likartad funktion.

En annan retorisk strategi är allegorin.

Den nya boken rymmer i mina ögon en nyckeldikt som heter "KOSTER 2015". Vi befinner oss alltså på ön längst ut i Bohusläns norra skärgård. Diktaren och den "älskade vännen" bor som i så många tidigare dikter hos "Lena", som är konstnär. Genom nyhetsmedierna följer han kriget, denna gång i Syrien. Han iakttar naturen som han känner så väl, han stöter på personer och platser fulla av minnen och sinnlighet. Han läser Hölderlin som alltid. Tänker på Homeros. Allt är upprepning, också diktens insisterande på att varje stund är ny, är upprepning. Dikten tycks skriva sig själv, som en automat tömmer den sig hjälplöst på mening. Men så öppnar sig en glipa. Han skymtar "Lena" genom ateljédörren, hon målar två dukar med blommor. Och plötsligt uppstår allegorin. Skapandet, också av den dikt vi just läser, rycks ut ur systemet och knyts till nuets och händelsens gåta. Dikten blir, med den målande Lena som bildled, en gestaltning och kommentar till sin egen tillblivelse, men även till själva läsakten som därmed också skrivs in i allegorin, i verket förstått inte som *något* utan som *verkan*. Dikten slutar i en sorts stilla extas där Sonnevi återknyter till en sfär som alltid är löftesrik i hans poesi, alkemins.

Nu regnar det Hörde det Vi kom i regn Ska kanske också fara i regn

*Vi ska kanske också störa varandra Men utan avsikt Klingande stöter
vi mot varandra Guld*

Sekvenser mot Omega rymmer flera sådana moment när dikten bryter med verket som ett ordnat något och istället verkar genom händelsen och oss som läser den. Inte minst finns här en svit om tretton sonetter vars titel, datering och temata knyter dem till *Klangernas bok* som utkom 1998 och som kretsar kring moderns död. Den andra dikten i sviten lyder:

*Tystnaden har sin nåd Vi
hör den tillsammans, den
är vår förbindelse Utplånad
i det som är, i det som är*

*ansikte, utan namn Det
är vi som bär namnen
Vad heter du? Du behöver inte
svara Vi ser varandra nu*

*Seendet har sin viskning, bortanför
beröringens gräns Svagt, svagt
kommer klangen Så är vi i*

*närvaron Viskande-utplånande
Kärlek? Ja, kanske Vi är
i det som finns eller inte finns*

Jag läser sonetten om och om igen och tänker: Det är när Göran Sonnevi lyckas förankra sitt verk på själva gränsen; mellan död och liv, mellan tecken och kropp, mellan skriva och läsa, skapa och bevittna. På gränsen själv, där skillnad inte råder. Det är när hans verk gör slutet som sådant beboeligt eller i alla fall tillgängligt på nytt och på nytt som det finner sin verkan. En liten låga tänds och skapar ett tillfälligt rum. Den lyser svagt som en viskning. Den lovar ingenting utöver vad den faktiskt ger.

*Kärlek? Ja, kanske Vi är
i det som finns eller inte finns*

Lyrrik
Sekvenser mot Omega
Göran Sonnevi
Albert Bonniers Förlag, 2017

Författarfoto: Stefan Tell

ÖRNEN OCH KRÅKAN

Poesi – Kritik

www.ornenochkrakan.se